

Time: 3 Hours

Marks: 100

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All questions are compulsory.

2. Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A Select the right answer and rewrite the statement. (any 10)

10

- 1) -----is required for social infrastructure.
 - a) The education and health network
 - b) The aim of improving Poverty
 - c) An investment in Land
 - d) To provide food
- 2) The ----- is associated with Skill India.
 - a) Pradhan Mantri Kaushal Vikas Yojna
 - b) Rashtriya Uchchatar Shiksha Abhiyan
 - c) National Employment Guarantee Program
 - d) Sarva Shiksha Abhiyan
- 3) The banking sector reforms were introduced in India in 1991 as per the recommendations of -----.
 - a) Narasimham Committee
 - b) Raghuram Rajan Committee
 - c) Raja Chelliah Committee
 - d) Urjit Patel committee
- 4) Government of India announced a national agriculture policy on _____.
 - a) July 2000
 - b) July 2005
 - c) July 2010
 - d) July 2011

- 5) _____ is responsible to purchase, store and distribute the food grains in the country.
- a) Food Corporation of India
 - b) National Crop Forecasting Centre
 - c) High Power Monitoring Board
 - d) Food Distribution System
- 6) National Agriculture Market is _____ trading portal.
- a) Offline
 - b) Online
 - c) Market
 - d) Door to door
- 7) Industrialization involves _____.
- a) Technological innovation
 - b) Social backwardness
 - c) Relative increasing of agricultural share in the GDP
 - d) Less productivity
- 8) The statements is not true for PSUs in India.
- a) They have generated large-scale employment
 - b) They have high degree of efficiency
 - c) They require huge amount of investment
 - d) They have created a diversified industrial base for India

- 9) Medical tourism is also known as-----.
- a) Eco tourism
 - b) Agro - tourism
 - c) Wellness tourism
 - d) Good tourism
- 10) ----- is not the function of the RBI.
- a) **Banker's Bank**
 - b) Controller of credit
 - c) Custodian of Foreign Exchange Reserve
 - d) Allotting money directly to farmers for agricultural development
- 11) The Imperial Bank of India, after its nationalization came to be known as ----- .
- a) Reserve Bank of India
 - b) State Bank of India
 - c) United Bank of India
 - d) Indian Overseas Bank
- 12) Capital market is market for-----.
- a) Short term funds
 - b) Liquid term funds
 - c) Minimum term funds
 - d) Medium and long term funds

Q.1 B State whether the following statements are true or false (any 10)

10

- 1) Reforms were introduced only in the industrial sector through The New Economic Policy.
- 2) Right to Education Act was passed in 2021.
- 3) Sustainable Development Goals are also known as Global Goals.
- 4) The Agricultural Price Commission was renamed as Commission for Agricultural Costs and Prices.
- 5) NAM is an online shopping portal for luxurious goods.

83740

- 6) Disinvestment is a process by which privatization can take place.
- 7) RRBs provide credit to rural people.
- 8) The Centre Pollution Control Board has made a concrete study on pollution.
- 9) Insurance sector in India has been opened for competition.
- 10) In recent years, banking in India is known as 'innovative banking'.
- 11) Commercial paper is a long-term instrument of raising funds.
- 12) PAN has been made mandatory for all transactions in the capital market.

Q.2 Answer any two of the following.

15

- A. Discuss the initiatives taken by the government of India to improve education.
- B. Examine the various skill development and training programs introduced by the government.
- C. Explain any seven Sustainable Development Goals.

Q.3 Answer any two of the following.

15

- A. Examine the main features of the National Agricultural Policy 2000
- B. Discuss the role of different financial institutions in providing agricultural credit in India.
- C. Explain the objectives and salient features of Agricultural Marketing Infrastructure.

Q.4 Answer any two of the following.

15

- A. Discuss recent policy initiatives of the government of India for MSMEs.
- B. What role has the services sector played in India after introduction of reforms?
- C. Explain the achievements of disinvestment policy in India.

Q.5 Answer any two of the following.

15

- A. Discuss the issues and challenges faced by banking sector in India.
- B. Discuss the structure of Indian Money Market.
- C. Examine the reforms in Capital Market of India.

Q.6 Write short notes on any four of the following.

20

1. Liberalization
2. Role of MNC's
3. Make in India
4. Non-Institutional Sources of Agricultural Finance
5. Measures to control Industrial Pollution
6. Policy measures to promote tourism sector in India.

मराठी रुपांतर

वेळ : ३ तास

गुण- १००

सूचना-

- १) सर्व प्रश्न आवश्यक .
- २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१) अ) योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा. कोणतेही (१०)

१०

१)----- ही खरी सामाजीक मुलभूत सुविधा आहे.

- अ) शिक्षण व आरोग्य यंत्रणा
- ब) दारिद्र्य सुधारणेचे उद्दिष्ट
- क) भूमिमधील गुंतवणूक
- ड) अन्न पुरवणे

२) ----- या कार्यक्रमाचा कैशल्य भारत यात समावेश आहे.

- अ) प्रधानमंत्री कैशल्य विकास योजना
- ब) राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षा अभियान
- क) राष्ट्रीय रोजगार हमी कार्यक्रम
- ड) सर्वशिक्षा अभियान

३) ----- समितीची १९९१ मध्ये बँकिंग क्षेत्रातील सुधारणांसाठी नेमणूक केली गेली होती.

- अ) नरसिंहम समिती
- ब) रघुराम राजन समिती
- क) राजा चेल्लया समिती
- ड) उर्जित पटेल समिती

४) भारत सरकारने राष्ट्रीय कृषी धोरण जाहीर केले -----.

- अ) जुलै २०००
- ब) जुलै २००५
- क) जुलै २०१०
- ड) जुलै २०१५

५) ----- हे देशात अन्नधान्ये खरेदी, साठवणूक व वितरणासाठी जबाबदार आहे.

- अ) भारतीय अन्न महामंडळ
- ब) राष्ट्रीय पिक अंदाज केंद्र
- क) उच्च अधिकार परिक्षण मंडळ
- ड) अन्न वितरण पद्धती

६) राष्ट्रीय कृषी बाजार हे ----- व्यापार पोर्टल आहे.

- अ) असंगणकिय
- ब) संगणकिय
- क) बाजार
- ड) दरवाजा ते दरवाजा

७) पुढील पैकी -----औद्योगिकरणात समाविष्ट असते.

- अ) तांत्रिक नवनिर्मिती
- ब) सामाजिक मागासलेपणा
- क) स्थूल देशांतर्गत उत्पादनात शेतीचा वाढत असलेला सापेक्ष हिस्सा
- ड) कमी उत्पादकता

८) भारतातील सार्वजनिक उद्योगांबाबत हे विधान सत्य नाही.

- अ) ते मोठ्या प्रमाणात रोजगार निर्मिती करतात
- ब) ते अतिशय कार्यक्षम असतात
- क) त्या मध्ये मोठ्या गुंतवणीची गरज असते
- ड) ते भारतात विविध प्रकारच्या उद्योगांचा पाया निर्माण करतात

९) वैद्यकीय पर्यटन याला असे ही म्हणतात -----.

- अ) पर्यावरण स्नेही पर्यटन
- ब) कृषी पर्यटन
- क) स्वस्थ पर्यटन
- ड) चांगले पर्यटन

१०) ----- हे भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे कार्य नाही.

- अ) बँकांची बँक
- ब) पत नियंत्रण
- क) परकीय गंगाजळी संरक्षक
- ड) शेतकऱ्यांना कृषी विकासासाठी प्रत्यक्ष पैशाचे वाटप

११) राष्ट्रीयीकरणानंतर, भारतीय इम्पिरिअल बँकेला म्हटले जाते ----- .

- अ) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया
- ब) स्टेटबँक ऑफ इंडिया
- क) युनायटेड बँक ऑफ इंडिया
- ड) इंडियन ओव्हरसीज बँक

१२) भांडवल बाजार हा बाजार आहे ----- .

- अ) अल्प कालावधी भांडवल
- ब) द्रव कालावधी भांडवल
- क) मर्यादित कालावधी भांडवल
- ड) मध्यम व दीर्घ कालावधी भांडवल

प्र.१) ब) पुढील वाक्य चूक की बरोबर ते ओळखा . (कोणतेही १०)

१०

- १) नवीन आर्थिक धोरणाने फक्त औद्योगिक क्षेत्रातील सुधारणा केल्या.
- २) शिक्षण अधिकार कायदा २०२१ मध्ये पारित झाला.
- ३) शाश्वत विकास ध्येये म्हणजेच जागतिक ध्येये.
- ४) शेतकी मूल्य आयोग याचेच दुसरे नाव शेतकी खर्च आणि मूल्य आयोग आहे .
- ५) नाम(NAM) हे चैनीच्या वस्तूच्या खरेदीचे संगणकीय पोर्टल आहे.
- ६) निर्गुतवणूक ही खाजगीकरणाच्या दिशेने जाणारी प्रक्रिया आहे.
- ७) विभागीय ग्रामीण बँका ग्रामीण लोकांना वित्त पुरवितात.
- ८) केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने प्रदुषणावर ठोस अभ्यास केला आहे.

९) भारतीय विमा क्षेत्र स्पर्धेसाठी खुले आहे.

१०) अलीकडील काळात भारतीय बँकांना 'नवनिर्मित बँकिंग' म्हणून ओळखतात.

११) व्यापारी पत्र हे दीर्घकालीन भांडवल उभारणीचे साधन आहे.

१२) भांडवल बाजारातील सर्व व्यवहारांसाठी PAN वापरणे सक्तीचे आहे.

प्र.२) खालील पैकी दोहोंची उत्तरे लिहा.

१५

अ) सामाजिक पायाभूत सुविधांची शिक्षणातील भूमिकेची चर्चा करा.

ब) विविध कैशल्य विकास आणि प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे परीक्षण करा.

क) कोणती ही सात शाश्वत विकासाची ध्येये स्पष्ट करा.

प्र.३) खालील पैकी दोहोंची उत्तरे लिहा.

१५

अ) राष्ट्रीय कृषी धोरण-२००० च्या मुख्य गुणधर्मांचे परीक्षण करा.

ब) भारतात कृषी वित्त पुरवठा करणाऱ्या विविध वित्तीय संस्थांच्या भूमिकेची चर्चा करा.

क) कृषी बाजार पायाभूत सुविधांची उद्दीष्टे आणि गुणधर्म स्पष्ट करा.

प्र.४) खालील पैकी दोहोंची उत्तरे लिहा.

१५

अ) सूक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योगांच्या अलीकडील धोरणावर चर्चा करा.

ब) सुधारणांनंतर भारतीय सेवा क्षेत्र कोणती भूमिका बजावत आहे?

क) भारतिय निर्गुतवणूक धोरणाचे यश सांगा.

प्र.५) खालील पैकी दोहोंची उत्तरे लिहा.

१५

अ) भारतीय बँकिंग क्षेत्रा पुढील समस्या आणि आव्हाने यांची चर्चा करा.

ब) भारतीय नाणेबजार सरचनेवर चर्चा करा.

क) भारतीय भांडवल बाजार सुधारणांचे परीक्षण करा.

प्र.६) खालील पैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा.

२०

अ) उदारीकरण.

ब) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची भूमिका.

क) मेक इन इंडिया.

ड) कृषी वित्ताचे असंस्थात्मक मार्ग.

इ) औद्योगिक प्रदूषण नियंत्रणाचे उपाय.

फ) भारतीय पर्यटन क्षेत्र विकास धोरणात्मक उपाय.
